

PROJEKT ZÁRÓ BESZÁMOLÓ

NKFIH K 129081 Egy többnemzetiségű környezetben élő kisebbségi kultúra írott hagyománya: az ojrát írásbeliség kulturális és nyelvészeti aspektusai

Vezető kutató: dr. Birtalan Ágnes

Időszak: 2018. szeptember 1. – 2023. augusztus 31.

A kutatási projekt megvalósításának összefoglalása

A projekt az első évben (2018–2019) a pályázati munkatervnek megfelelő ütemezésben zajlott. Elkészült az MTA Könyvtárának Keleti Gyűjteményében őrzött ojrát kéziratoknak a digitalizálása, nagyfelbontású szkennelése, mely során mind a kutatás folytatásához, mind a közvetlen publikáláshoz megfelelő minőségű anyag készült. A projekt első nagyobb jelentőségű publikációját az ojrát kéziratok facsimile kiadása jelenti, melynek célja, hogy saját kutatásaink mellett a nemzetközi tudományosság számára is hozzáférhetővé tegyük az anyagot. 2019-ben elvégeztük a kiadásához szükséges előkészítő munkákat, elkészült az anyag tömör leírása, s az MTA Keleti Gyűjteményével, illetve a Belső-mongol Népi Könyvkiadóval zajló együttműködés keretében Birtalan Ágnes és Rákos Attila szerkesztésében még 2020 során megjelent az ojrát kéziratok facsimile kiadása.¹

2019-ben három tanulmányútra is sor került: március-áprilisban Kínába, a Lanzhou-i Nemzetiségi Egyetemre (Birtalan Ágnes és Rákos Attila), májusban Mongóliába (Birtalan Ágnes), míg októberben Pekingbe, a Központi Nemzetiségi Egyetemre (Birtalan Ágnes és Rákos Attila) sikerült eljutni, s ott forrásanyagokat gyűjteni.

A 2019 végén kezdődött COVID járvánnyal kapcsolatos korlátozások – ahogy az az éves beszámolókból is kiderült – sok szempontból hátrányosan hatottak a kutatási projekt megvalósítására, illetve az orosz-ukrán háború következtében a 2022-től bevezetett szankciók csak fokozták a nehézségeket. Mindezek elsősorban a külföldi tanulmányutak, illetve a bel- és külföldi archívumi és könyvtári kutatások megvalósítását hátráltatták, illetve részben a konferenciárésztvételt. A kutatás szempontjából érintett három legfontosabb ország, ahol ojrát írásos gyűjtemények találhatóak: Mongólia, Kína és Oroszország. Az utazási korlátozások miatt 2019-et követően Mongóliába csak 2022-ben sikerült először eljutni és anyagot gyűjteni, Kínába csak a projekt futamidejét követően, 2023 októberében nyílik újra lehetőség ellátogatni, míg Oroszországba – a háborús szankciók miatt – máig nem oldható meg megnyugtató módon az utazás. Mindezek ellenére igyekeztünk felülkerekedni a nehézségeken és a rendelkezésre álló lehetőségek minél jobb kihasználásával folytatni a kutatási projekt megvalósítását.

A pályázati projekt alapját jelentő korpuszon elvégezhető kutatások egyik példája az a Birtalan Ágnes által készített összehasonlító elemzés, mely a Fehér Öreghez szóló népvallási rituálék

¹ Birtalan Ágnes, Rákos Attila: *Mongolian Books Scattered Around the World – Hungary*. Volume 3. (Collection of Photocopies of Mongolian Sources Kept in the Countries Along the “One Road, One Belt”) Series editor: Minggad Erdemtü. Inner Mongolian People’s Printing House 2020.

egy jól dokumentált szövegéhez kapcsolódóan jelent meg 2019-ben egy mongol buddhista forrásokról szóló tematikus kötetben az Oxford University Press kiadónál.²

2020-ban jelent meg a MTA Könyvtárának Keleti Gyűjteményében őrzött négy nyelvű (kínai-mandzsú-mongol-oirát) kétkötetes kéziratos szótár (Mong. 91) mongol nyelvű bevezetővel ellátott, latin betűs átírást és facsimile másolatot tartalmazó kiadása a Mongol Állami Egyetem Mongolisztikai Intézetével zajló együttműködésben T. Ogtontuul és Birtalan Ágnes szerkesztésében.³ A szótár különlegessége, hogy ojrát írásos fordítás is szerepel a címszavakban (ez meglehetősen ritka), illetve az is, hogy az ojrát írásos kifejezések olvasata mandzsú írással is fel van tüntetve.

Szintén 2020-ban jelent meg Birtalan Ágnes szerkesztésében a mongol kulturális örökség magyarországi gyűjteményekben őrzött emlékeit bemutató mongol-angol kétnyelvű kötet, mely az MTA Keleti Gyűjteményében őrzött mongol és ojrát kéziratok közül is ismertet néhányat.⁴

2020 és 2021 során elsősorban konferenciaelőadások formájában zajlott a kutatási eredmények ismertetése (lásd alább a konferencia-részvételek listáját), s a kedvezőtlen körülmények miatt tanulmányutak bonyolítására továbbra sem kerülhetett sor. Ebben az időszakban a kutatás keretében folytatott nyelvi elemzés különösen fontos aspektusát jelentette a különböző műfaji besorolású és eltérő időszakban keletkezett szövegek nyelvi, stilisztikai, helyesírási és szóképzési különbségeinek összevetése, valamint a beszélt nyelv hatásának megjelenése az írott szövegekben. Emellett az írott ojrát és írott mongol nyelvű szövegek kölcsönhatásának és összefüggésének vizsgálata kapott szerepet, valamint az ojrát írásos szövegek alapján levonható nyelvtörténeti következtetések feltérképezése. Az ojrát írás és az ojrát irodalmi nyelv 17. század közepi létrehozásának időszakában ezek kialakítását motiváló és befolyásoló nyelvi, társadalmi, történeti és vallási tényezők vizsgálata szintén fontos szempontot jelentett a kutatásban, ahogy az irodalmi nyelv későbbi alakulását meghatározó nyelvi és nem nyelvi folyamatok elemzése is.

Ugyanezen időszakban Birtalan Ágnes a korpusz anyagai alapján a meny, valamint a hozzá kapcsolódó hiedelmek és jelenségek szerepét vizsgálta a mongol műveltségben (erről a témáról önálló kötet készítése és kiadása is folyamatban van), továbbá a Geszer eposz ojrát változatának kéziratos részletét és a Geszer alakjához kapcsolódó ojrát írásos népvallási szövegeket, valamint az ojrát Dzsangar eposz egy fejezetének a Keleti Gyűjteményben levő ojrát kézirátát és annak változatait.

A 2020-tól 2022-ig terjedő időszak külső körülményeinek és korlátozásainak hatásait figyelembe véve áttekintettük a projekt eredetileg tervezett ütemezését és a tervek megvalósítási folyamatát, s a sikeres kivitelezés érdekében 2022. márciusában kérelmeztük a projekt futamidejének 1 évvel való meghosszabbítását a támogatási összeg módosítása nélkül. Az 1 éves hosszabbítás idejére terveztük, hogy minél többet pótoljunk az elmaradt könyvtári és archívumi kutatásokból, s beépíthessük azok eredményeit a projekt során születő

² Birtalan Ágnes: *Ritual Texts Dedicated to the White Old Man with Examples from the Classical Mongolian and Oirat (Clear Script) Textual Corpora*. In: Wallace, Vesna A. (ed.): *Sources of Mongolian Buddhism*. Oxford, Oxford University Press 2019, pp. 267–291.

³ Огтонтуул, Т. – Бирталан, А.: *Манж, хятад, монгол, тод үсэг хавсарсан толь*. National University of Mongolia – ELTE Department of Mongolian and Inner Asian Studies – HAS Library and Information Centre, Улаанбаатар 2020, 456 p.

⁴ Birtalan, Ágnes (ed.): *Treasures of Mongolian Cultural and Historical Heritage in Hungary*. International Association for Mongol Studies – Eötvös Loránd University, Ulaanbaatar – Budapest 2020.

publikációkba. Mivel a projekt sikeres megvalósításához és lezárásához a meghosszabbított időszak során Rákos Attila további foglalkoztatása elengedhetetlenül szükséges volt, a projekt költségvetésében az elmaradt külföldi kutatóutakra tervezett költségek átütemezésével, valamint a további, még fel nem használt költségvetési tételek átcsoportosításával teremtettünk fedezetet a foglalkoztatás 2023. júniusáig való meghosszabbítására. A költségvetés ilyen módon való átcsoportosítása során szem előtt tartottuk a projekt céljainak maradéktalan megvalósítását. A korlátozások miatt elmaradt tanulmányutak egy részének későbbi pótlásáról azonban le kellett mondanunk, hiszen az Oroszországba való utazás a gyakorlatban máig megoldhatatlan maradt, s noha Kínában 2023-ra lazítottak a korlátozásokon, az odautazást csak a projekt futamidején túl, 2023. októberére sikerült megszervezni.

2023 során is számos konferencián vettek részt a kutatók, s ismertették a kutatási (rész)eredményeket, valamint folytatták a kutatási eredményeket közlő tanulmányok és monográfiák készítését (lásd alább a folyamatban levő kiadványokat). A konferencia-részvételekkel egybekötve 2023 augusztusában újabb tanulmányutat sikerült lebonyolítani Mongóliában, további forrásanyagok beszerzésével együtt.

Az írott ojrát szövegkorpusz

A projekt eredményeként létrejött az MTA Könyvtárának Keleti Gyűjteményében őrzött 25 darab teljesen ojrát írásos, írott ojrát nyelvű kézirat és fanyomat szövegén alapuló digitális korpusz (néhány további kézirat kapcsolódik a korpuszhoz, melyek csak részben ojrát írásosak).

A korpusz létrehozása során kialakítottunk egy olyan latin betűs átírási rendszert az ojrát ábécé számára, mely különféle ojrát írásos források szövegének lejegyzésére is alkalmas. Ez az átírási rendszer nagyrészt követi a korábbi ojrát írásos szövegkiadások hagyományosan alkalmazott elveit, ugyanakkor szükséges volt a különböző szerzők és kiadványok átírásában meglévő eltérések egységesítésére, illetve a tibeti és szankszrit nyelvű glosszákban alkalmazott speciális ojrát írásos jelek (*galig* betűk) átírásában tapasztalható sokféleség és következetlenség kezelésére. A *galig* jeleknek nem csak a latin betűs átírása szokott eltéréseket és következetlenségeket mutatni a kiadványokban, hanem maguk az ojrát írásos források is helyenként következetlenül használják némelyiket.

A korpusz szövegei latin betűs átírásban kerültek a számítógépes adatbázisba, s a szövegek megjelenítéséhez és feldolgozásához intuitív felhasználói felülettel ellátott számítógépes program is készült, mely a <https://oirat.innerasia.hu> címen érhető el (a szoftver és az adatbázis folyamatos továbbfejlesztés és bővítés alatt áll a jelen projekt futamidejének lejártán túl is). A digitalizált szövegek lehetőséget teremtenek az írott ojráthoz kapcsolódó további korpusznyelvészeti kutatások elvégzésére is.

A szövegek műfaji elemzése

A korpusz szövegei műfajilag változatosak, a kanonikus buddhista fordításirodalomtól, a népi vallásosságon, hiedelemrendszeren és asztrológián át a szótárakig és népköltészeti művekig terjed a paletta. A műfaji és tartalmi elemzésben néhány forrás és téma kiemelt szerepet kapott, így pl.:

1. A meny szerepe, valamint a hozzá kapcsolódó hiedelmek és jelenségek a mongol műveltségben (egy önálló kiadvány⁵ és egy folyóiratcikk⁶ megjelenése folyamatban).
2. A Geszer eposz ojrát változatának, illetve az Andulma kán legyőzéséről szóló fejezet motívumelemzése, a szereplők alakjának vizsgálata, valamint a Geszer alakjához kapcsolódó ojrát írásos népvallási szövegek tanulmányozása (elhangzott konferencián, illetve monográfia fejezeteként való megjelenése folyamatban).
3. Az ojrát Dzsangar eposz „Nehézkarú Szabar” fejezetének elemzése és motívumvizsgálata (elhangzott konferencián, illetve monográfia fejezeteként való megjelenése folyamatban)..
4. A Fehér Öreg szerepe és jelentősége, a hozzá kapcsolódó rituális szövegek a mongol-oirát vallásosságban és hiedelemrendszerben (tanulmány formájában publikálva).⁷
5. A Dzsebcondamba kutugtu ojrát írásos politikai próféciai (folyóiratcikk megjelenése folyamatban).⁸
6. A helyszellemek megjelenése az ojrát írásos rituális szövegekben (tanulmány megjelenése folyamatban).⁹

Az ojrát írásos irodalmi nyelv kutatásával kapcsolatos eredmények

Az ojrát írásos irodalmi nyelv (írott ojrát) nyelvészeti kutatása az MTA Keleti Gyűjteményében őrzött szövegkorpusz, illetve a könyvtárakból és a tanulmányutakon beszerzett párhuzamanyagok alapján zajlott.

Az ojrát írásos irodalmi nyelv forrásait a nyelvi és helyesírási jellegzetességek alapján három fő csoportba lehet sorolni:

- klasszikus írott ojrát (1648-tól a 20. század elejéig)
- köznyelvi írott ojrát (a 17. század második felétől a 20. század elejéig)
- modern írott ojrát (a 20. század közepétől napjainkig)

Ez a három fő csoport csak részben jelent időrendi korszakolást (a klasszikus és köznyelvi változat időben átfedi egymást), illetve ezeken belül további változatok, illetve átmeneti kategóriák is meghatározhatók. A csoportosítás korrelációt mutat a források tartalmi és műfaji besorolásával is, s a klasszikus írott ojrát csoportba jellemzően a kanonikus buddhista vallási témájú, illetve ahhoz kötődő szövegek tartoznak.

⁵ Birtalan Ágnes: “The Good Daughter-in-law” an Oirat Astrological Manuscript from the Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences (comparative philological study in context, transcription and facsimile). Az ELTE Mongol és Belső-ázsiai Tanszék *Mergen sang* sorozatában (vol. 2.), 70 p. megjelenés: 2023.

⁶ Birtalan Ágnes: „Menyecskének még a seprű is parancsol” – A meny helyzete a 19. századi kalmük társadalomban. (tanulmány). In: *Család, közösség, társadalom a Távols-Keleten*. (Tanulmánykötet) Szerk. Birtalan Ágnes és Teleki Krisztina. Budapest, ELTE Távols-keleti Intézet, 25 p. megjelenés: 2023

⁷ Birtalan Ágnes: Ritual Texts Dedicated to the White Old Man with Examples from the Classical Mongolian and Oirat (Clear Script) Textual Corpora. In: Wallace, Vesna A. (ed.): *Sources of Mongolian Buddhism*. Oxford, Oxford University Press 2019, pp. 267–291.

⁸ Birtalan Ágnes: Political Prophecies Issued by the Jecundamba Khutuktus Written in Oirat Script (from the Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences). In: *Acta Orientalia Hung.* 15 p., megjelenés 2024.

⁹ Birtalan Ágnes: Genii Locorum in Oirat Ritual Texts (Based on the *Oiratica* Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences). In a Festschrift dedicated to Karénina Kollmar-Paulenz (Swiss, Bern), 12 p. + facsimile, megjelenés: 2024.

A klasszikus írott ojrát eredeti formájában nyelvileg nem mutat ojrát nyelvjárási (beszéltnyelvi) jellegzetességeket, hanem az írott mongol irodalmi nyelv egyfajta „modernizált”, kiejtéskövető változatának tekinthető. Az „ojrát” elnevezés így ez esetben nem a nyelvi jellegzetességek miatt, hanem a használati kör miatt indokolt (csak ojrátok használták). Az ojrát nyelvi jellegzetességek megjelenése az írott nyelvben már a köznyelvi írott ojrát változatra jellemző, mely így már nyelvileg is több szempontból is (bár messze nem teljesen, s alváltozatonként és forráscsoportonként eltérő mértékben) ojrátoknak nevezhető.

A kutatás során egyértelművé vált, hogy az írott ojrát és írott mongol nyelvek nem egymástól teljesen elszigetelve léteztek, használatuk akár ugyanazon közösségen belül is párhuzamos lehetett, még ha jelentőségük aránya nagy mértékben eltérő is volt. Az írott ojrát és írott mongol irodalmi nyelvek egymásra hatása több időben, helyen és formában is megfigyelhető. Egyrészt az ojrát írást megalkotó Zaya Pandita a korábbi időszakban mongol írással készített buddhista fordításokat átírta az új ojrát írásra, másrészt az ojrát írott nyelv voltaképp a klasszikus mongol nyelv alapján, annak egyik korabeli olvasatára alapozva készült. Nem kivételes jelenség, hogy mongol írásos, (klasszikus) írott mongol nyelven írt szövegeket a Zaya Pandita-i időszakot követően is átírtak ojrát írásra, s ennek sokszor nyelvileg és helyesírási jól megfigyelhető nyomai maradtak. Ilyen pl. az MTA ojrát korpuszában a Mong. 131-es kézirat (*Arban zügiyin ezen geser boqdön xān arban tabun tolyōtu andulman xāni daruqs[a]n touzi oršiboi*), melyben nem csak hogy klasszikus mongol nyelvi és helyesírás jellegzetességek láthatók, hanem sokszor a klasszikus mongol szövegek „tudós”, „könyvnyelvi” olvasatának hatása is megfigyelhető (pl. *uluyān/ulayān* < WM *ulayan* vs WO *ulān* ‘vörös’; *xamuyun* < WM *qamuy-un* vs WO *xamugiyin* ‘minden’ + GEN; *gezū* < WM *gejū* vs WO *geji* ‘mond’ + CONV.IMPF; *ayūula* < WM *ayula* vs WO *oula* ‘hegy’; *kelegēd* < WM *keleged* vs WO *kelēd* ‘mond’ + CONV.PRF, stb.).

Az írott ojrát (beleértve a klasszikus változatot is) jellemző egyes jellegzetességek megfigyelhetők bizonyos írott mongol szövegekben is, már a 17. századtól forrásokkal dokumentálható módon is. Így pl. a kutatásba párhuzamanyagként bevont (az MTA korpuszban nem szereplő), a 17–18. században keletkezett, az orosz és mandzsu uralkodóknak, illetve vezetőiknek címzett mongol írásos ojrát és mongol diplomáciai levelek nyelvezete és helyesírása több vonatkozásban is az írott ojrát jellemző jegyeket mutat. Ilyen pl. a *t* és *d* hangok megkülönböztetése, a befejezetlen határozói igenév *-ji* (WM *-ju/jū*) formája, az *-i* és *-yin* birtokos rag (WM *-un/ün* helyett), stb. Hasonló jellegzetességek tartalmilag más jellegű, illetve későbbi forrásokban is megfigyelhetők¹⁰, illetve ellenkező irányú folyamat esetén is előfordulnak jól látható kölcsönhatások (pl. az MTA gyűjtemény Mong. 143 számú mongol írásos kézírata, mely szintén egy Geszer-történet, s írott ojrát hatást mutat, nagy valószínűséggel egy ojrát írásos változat alapján készült).

A nyelvészeti kutatás másik fontos célterülete az ojrát írásos forrásokban megfigyelhető beszélt nyelvi hatás vizsgálata volt. A beszélt nyelvi hatás egyes elemei már az ojrát írásbeliség kezdeti időszakában is megjelentek (17. század), elsősorban az ojrát ábécé pontos hangjelölési képességeinek köszönhetően. Mivel az ábécé nem követte az ojrát nyelvjárások hangkészletében lezajlott változásokat (a hátul képzett magánhangzók palatalizációja során létrejött /ä/ fonéma, illetve a nem első szótagi redukált magánhangzók létrejötte), a 18–19.

¹⁰ Pl. a Mong. 130 ojrát Geszer változathoz párhuzamanyagként használt, Ordosz területéről származó Geszer kéziratban, lásd Sečenmönöke – Batu (eds.): *Geser-ün būrin bičig. Dötüger boti. Öbür mongyol-un arad-un keblel-ün qoriy-a* 2005.

századra ez a pontos hangjelölési képesség már nem volt minden esetben igaz, de ez a további beszélt nyelvi elemek beszűrődését az írott nyelvbe nem gátolta.

A beszélt nyelvi jelenségek jellege és mennyisége forrásonként nagy mértékben eltérő lehet, függ a műfajtól és a szerzőtől is, de általánosan megfigyelhető, hogy a kanonikus buddhista fordításirodalmat leszámítva, a 17. századtól a 19. századig az idő haladtával fokozatosan erősödő tendenciát mutat. A beszélt nyelvi hatások egyrészt közvetlenül jelentkezhettek (ha a beszélt nyelvi alak jól leírható az ojrát ábécé jelkészletével), másrészt sokszor közvetett formában tűnnek fel (pl. rövid magánhangzók írásának ingadozása a beszélt nyelvi redukált magánhangzók helyén).

A kutatás projekt egyik legfontosabb eredménye a beszámoló későbbi részében tárgyalt monográfia elkészítése az ojrát írásról és irodalmi nyelvről, ezek helyesírasi és nyelvi jellegzetességeiről, történetéről, változatairól, az őket formált hatásokról és szövegmélekeikről.

Konferenciaelőadások

A projekt futamideje során számos nemzetközi konferencián is részt vettek a kutatók (több esetben online formában), melyeken összesen 25 előadás hangzott el a kutatási témával kapcsolatosan:

Birtalan Ágnes: <i>The Significance of Oirat Texts-Corpus Kept in the Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences</i> (2 nd International Conference on Mongolian Source Studies; Minzu University of China)	2019.11.02–03.
Peking, Kína
Rákos Attila: <i>Oirat Script Influence in Mongolian Script Documents: on the Example of Manuscripts Kept in the Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences</i> (2 nd International Conference on Mongolian Source Studies; Minzu University of China)	2019.11.02–03.
Peking, Kína
Birtalan Ágnes: <i>Being Oirat 2. – Emic attempts at language preservation</i> (International Symposium: Endangered languages in Northern Asia; Freie Universität)	2019.11.29–30.
Berlin, Németország
Rákos Attila: <i>Oirat varieties: assimilation or preservation</i> (International Symposium: Endangered languages in Northern Asia; Freie Universität)	2019.11.29–30.
Berlin, Németország
Birtalan Ágnes: <i>Mongol hadistenek: Szülde, Geszer kán és Guandi. Mítoszok vándorlása a centrumtól a perifériáig</i> (Centrum és periféria problémaköre a Selyemút történetében; MTA TKI – ELTE – SZTE Selyemút kutatócsoport)	2020.10.02.
Szeged
online részvétel
Birtalan Ágnes: <i>Mongolian Shamanic Invocations: Interaction between Orality and Written Tradition</i> (Writing Orality workshop; University of Oxford)	2021.03.31.
Oxford, Anglia
online részvétel
Birtalan Ágnes – Rákos Attila: <i>Introduction to the Oirat Text-Corpus Kept in the Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences</i> (Cultural Heritage of the Mongols: Manuscript and Archival Collections; Russian Academy of Sciences, Institute of Oriental Manuscripts)	2021.04.19–21.
Szentpétervár,
Oroszország
online részvétel
Birtalan Ágnes: <i>The Oirat Manuscript “Beriyin kürüdü inu orošiboi” (The astrological signs of the daughter-in-law) and its cultural context</i> (International Symposium on Languages, Literature and Translation of Countries Along the “Silk Road”; Northwest University for Nationalities)	2021.07.09–12.
Lanzhou, Kína
online részvétel

- Birtalan Ágnes: *Specifics of the manuscript of a Jangar chapter (Kündü yartai Sabariyin bölög, Mong. 299) kept in the Library of Hungarian Academy of Sciences* (International Symposium on Classical Poems and Heroic Epics of China; Chinese Academy of Social Sciences, Northwest Normal University, Gansu Normal University for Nationalities) 2021.07.28–08.01. Hezuo, Gansu, Kína online részvétel
- Rákos Attila: *The Relation of Written Oirat and Written Mongol: Inherited Elements, Innovations and Recording an Oral Tradition in Writing* (63rd Permanent International Altaistic Conference; Mongolian Academy of Sciences) 2021.08.26–28. Ulánbátor, Mongólia online részvétel
- Birtalan Ágnes: «Жангар» туулийн «Хүнд гарт Саварын» бүлгийн гар бичмэл хувилбарын тухай / *On the “Heavy-handed Sawar” chapter of the “Jangar” epic* (V Международный научный форум «Сетевое востоковедение: Мир востока и восток в мире») 2021.11.30. Elista, Oroszország online részvétel
- Birtalan Ágnes: *Oirat manuscript heritage in Hungary kept in the Library of the Hungarian Academy of Sciences* (First International Forum of Inner Mongolia University on Mongolian Ancient Documents) 2022.07.16 Höhhot, Kína online részvétel
- Rákos Attila: *19th-century Oirat-Kalmyk and Khalkha Languages* (Oriental Studies for the Future; University of Warsaw) 2022.06.29–30. Varsó, Lengyelország
- Birtalan Ágnes: *Specifics of the manuscript (Mong. 299) of a Jangar chapter (Kündü yartai Sabariyin bölög) kept in the Library of the Hungarian Academy of Sciences, and the epic motif of offence and grievance* (International Symposium on Three Epics and Oral Tradition) 2022.10.22–23. Lanzhou, Kína online részvétel
- Birtalan Ágnes: *The “Divine Language” – Interaction between Human and Transcendental in Mongolian Religious Texts* (Mongolian Language and Culture in Contact; Charles University) 2022.10.27–28. Prága, Csehország
- Birtalan Ágnes: *Дөрвөд болон бусад ойрад угсаатнуудын ардын дуунд тусгагдсан бурхан шашины хүрээ хийдийн соёл* (Дөрвөдийн хүрээ хийд: түүх соёл; МБШ-Төв Гандантэгчэнлин хийд) 2022.11.06. Ulánbátor, Mongólia online részvétel
- Rákos Attila: *Халимаг хэлний нэр үгийн эцсийн “н” гийгүүлэгч* (Монгол угсаатнуудын хэл аялгуу, бичиг соёлын өнөөгийн байдал, цаашдын чиг хандлага; Mongolian Academy of Sciences) 2023.01.27. Ulánbátor, Mongólia online részvétel
- Birtalan Ágnes: *Spirits’ Lessons for the Human Neighbourhood: Traditional and Contemporary Symbiosis between Nature and Culture* (The Mongols: Tradition and Modernity; University of Tartu) 2023.03.24–25. Tartu, Észtország
- Birtalan Ágnes: *Захчин хүрээ хийдийн түүхийн бичгийн эх сурвалж болон XX зууны аман түүх* (Захчины түүх, шашин, өв соёл; МБШ-Төв Гандантэгчэнлин хийд) 2023.06.09. Ulánbátor, Mongólia online részvétel
- Birtalan Ágnes: *On the Turfan-Mongolica Terminology: Life and Death* (The Second International Forum on Mongolian Ancient Documents; Inner Mongolia University) 2023.07.16–17. Höhhot, Kína online részvétel
- Rákos Attila: *Унгар улсын Шинжлэх Ухааны Академийн сан хөмрөгт хадгалагдаж буй ойрад гар бичмэлүүдийн зөв бичих зүй болон хэлний онцлогууд* (The Second International Forum on Mongolian Ancient Documents; Inner Mongolia University) 2023.07.16–17. Höhhot, Kína online részvétel
- Rákos Attila: *Linguistic Features of Mongolian and Oirat Letters from the 17–18th Centuries* (The 12th International Congress of Mongolists “Pax Mongolica and Historical Experience; International Association for Mongol Studies) 2023.08.10–13. Ulánbátor, Mongólia

Rákos Attila: <i>Varieties of the Written Oirat Language and Their Characteristic Features – According to Genre, Style, Subject and Other Factors, with Examples from the Oirat Documents Kept in the Library of the Hungarian Academy of Sciences</i> (5 th International Conference on Mongolic Linguistics; National University of Mongolia)	2023.08.15–16. Ulánbátor, Mongólia
Birtalan Ágnes: <i>Ойрад аялгууны үгийн сан дахь шашны нэр томьёо</i> (Монгол хэлний нутгийн аялгууны судалгаа; Mongolian Academy of Sciences)	2023.09.15. Ulánbátor, Mongólia online részvétel
Birtalan Ágnes: <i>Geser and Andulma – An Oirat Manuscript Version of the Geser Epos Chapter</i> (Three Heroic Epics in China; Chinese Academy of the Social Sciences)	2023.09.26. Peking, Kína online részvétel

Egyéb előadások, illetve az eredmények oktatási felhasználása

A projekt témájához kapcsolódóan több külföldi felsőoktatási intézményben is tartottak előadásokat a résztvevők, s a kutatási eredmények közvetlen felhasználásra kerültek az ELTE Mongol és Belső-ázsiai Tanszékének mongolisztikai témájú képzésein is, elsősorban doktori szinten:

Rákos Attila: *Writing and Scripts in the Mongolian World* (ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola, Mongolisztika PhD Program, 2020. tavaszi félév)

Birtalan Ágnes: *The Oiratica in the Oriental Collection of the Library of the HAS* (online előadássorozat, Minzu University of China, Peking, 2022. május–június)

Birtalan Ágnes: *On the folklore in the Oiratica of the Library of the HAS* (online és jelenléti előadások az Erasmus+ ICM program keretében, National University of Mongolia, 2022. április 17–19., július 6–19.)

Rákos Attila: *Mongolian dialects as reflected in European and Mongolian sources of the 17–19th centuries* (National University of Mongolia, 2022.05.17., online előadás)

Rákos Attila: *Some features of the 19th-century Oirat-Kalmyk and Khalkha dialects* (National University of Mongolia, 2022.07.08.)

Rákos Attila: *Scripts, dialects, sources* (ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola, Mongolisztika PhD Program, 2023. tavaszi félév)

Folyamatban levő publikációk

A kutatási eredmények közzéi folyamata még nem zárult le, s több tanulmány és kiadvány megjelentetése is folyamatban van. Természetesen a kutatási anyagok felhasználása és elemzése sem ért véget, az eddigieken túl további elemzési lehetőségek is léteznek, s megvalósíthatók a jövőben, eredményeiket újabb publikációk formájában közölve. A megjelenés Jelenleg az alábbi kötet és tanulmányok megjelenése van folyamatban:

Birtalan Ágnes: “The Good Daughter-in-law” an Oirat Astrological Manuscript from the Oriental Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences (comparative philological study in context, transcription and facsimile). Az ELTE Mongol és Belső-ázsiai Tanszék *Mergen sang* sorozatában (vol. 2.), 70 p. megjelenés: 2023.

Birtalan Ágnes: „Menyecskének még a seprű is parancsol” – A meny helyzete a 19. századi kalmük társadalomban. (tanulmány). In: *Család, közösség, társadalom a Távol-Keleten*. (Tanulmánykötet) Szerk. Birtalan Ágnes és Teleki Krisztina. Budapest, ELTE Távol-keleti Intézet, 25 p. megjelenés: 2023.

Birtalan Ágnes: Political Prophecies Issued by the Jebcundamba Khutuktus Written in Oirat Script (from the Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences). In: *Acta Orientalia Hung.* 15 p., megjelenés 2024.

Birtalan Ágnes: *Genii Locorum in Oirat Ritual Texts* (Based on the *Oiratica* Collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences). In a Festschrift dedicated to Karénina Kollmar-Paulenz (Swiss, Bern), 12 p. + facsimile, megjelenés: 2024.

Rákos Attila: Linguistic Features of Mongolian and Oirat Letters from the 17–18th Centuries. In: *Proceedings of the 12th International Congress of Mongolists, 10–13.08.2023, Ulaanbaatar*. International Association for Mongol Studies, 10 p., megjelenés: 2024.

Rákos Attila: Varieties of the Written Oirat Language and Their Characteristic Features (with Examples from the Oirat Documents Kept in the Library of the Hungarian Academy of Sciences). In: *Proceedings of the 5th International Conference on Mongolic Linguistics, 15–16.08.2023, Ulaanbaatar*. National University of Mongolia – Russian Academy of Sciences, 10 p., megjelenés: 2024.

A kutatási eredmények összefoglaló jellegű közzétételére két további, angol nyelvű monográfiában kerül sor. Ezek egyikének szerzője Birtalan Ágnes (*Oirat Manuscripts of the Hungarian Academy of Sciences: Genres and Context*), míg a másiké Rákos Attila (*The Oirat Script and the Written Oirat Language*). A két kötet tartalmi felépítés a következő:

1) Birtalan Ágnes: *Oirat Manuscripts of the Hungarian Academy of Sciences: Genres and Context*

A kötet az *Oiratica* korpusz fő műfajú csoportjait mutatja be, valamint hagyományos és innovatív módszerek használatával elemzi a szövegeket filológiai kontextusban. Az egyes fejezetekben az összefoglaló elemzést az egyes ojrát szövegek latin betűs átírása és párhuzamos angol fordítása követi. Egyes szövegek előzetes elemzése már megjelent cikk formájában is, vagy elhangzott előadásként tudományos konferenciákon.

- The *Oiratica* Corpus in the Oriental Collection of the Library and Information Centre (Hungarian Academy of Sciences) 12 p.
- Genre diversity of the *Oiratica* Corpus 40 p.
- Case studies
 - I. Buddhica. The Buddhist mythology: “The Mirror of the World” and the Sukhavati Paradise (Mong. 222 *Yertencüyin toli orošiboi*; Mong. 158 *Sokevadiyin iröl orošiboi* “Sukhâvatî-Benediction”) 52 p.
 - II. Vernacular religion. Pantheon of the everyday and festive practices: (Mong. 151. *Ongyoyin yanzayan sang büü :: dalalyai büi* “Incense Offering for the Saddle-Thongs with Libation”; Mong. 167 *Gal te[n]ggeri takixu sudur orošiboi* “Worship for the Fire deity”; Mong. 170 *Tenggeriyin sang min* “Incense Offering for Heaven”; Mong. 172 *Erketü möngkü tenggeriyin sang* “Incense Offering to the Eternal, Almighty Heaven”) 40 p.
 - III. Prophecies and astrological practices: (Mong. 184. *Zibcun-dambai Daran-natan boqdayin narani gegē nomloqson zarliq* “Rje-bcun dam-pa’s warning”; Mong. 187 *Očiro-dara boqdo gegēn-tana nayiman dujāri töröliyin lungdung* “Prophecy of his Holiness and Brightness, the Eighth Vajradhara”; Mong. 157 *Beriyin kürdü* “Divination for the Selection of a Bride”) 32 p.
 - IV. Folklore heroes in written tradition. Jangar and Geser (Mong. 131 *Arban zügiyin ezen Geser boqdo xan arban tabun tolyotu Andulma<n> xani daruqsan touji orošiboi* “Geser’s Campaign against Andulma”, Mong. 299 *Kündü yartai Sabariyin bülöq* “Jangyar: The Chapter of Sabar, The Heavy-Handed”; Mong. 284 *Geser xāni sang orošibo* “Incense-Offering to Geser”) 51 p.
 - V. Pages from an Oirat and Tibetan glossary (Mong. 281) 25 p.
- Bibliography

2) Rákos Attila: *The Oirat Script and the Written Oirat Language*

A kötet az ojrát írás és az ojrát írásos irodalmi nyelv jellemzőinek, történetének és változatainak ismertetését célozza meg. A nyelvtani referencia fejezetben a klasszikus, a köznyelvi és a modern alakváltozatokat párhuzamosan mutatja be, s külön fejezetekben foglalkozik a beszélt nyelvi és mongol irodalmi nyelvi hatások és kölcsönhatások elemzésével, valamint a tibeti eredetiből készült buddhista fordításirodalom nyelvi sajátásaival.

- Introduction
 - The significance of the Oirat script in the literary tradition of the Mongols
 - The historical and cultural background of the formation of the Oirat script and literary language
 - Zaya Pandita: the creator
- Written Oirat sources
 - The Oirat book
 - Genres and monuments
 - Archives and collections
- The Oirat script
 - The basic letters
 - Writing Tibetan and Sanskrit: the *Galig* letters
 - Influences that shaped the alphabet
- The evolution of the written language
 - The relation of Written Mongolian and Written Oirat
 - How did Written Oirat become really Oirat
 - Varieties of Written Oirat and their characteristic features
 - Written Oirat as a source for studying spoken Oirat (influence of the spoken language)
 - Reformed variants and Oirat literacy today
- A reference grammar of Written Oirat
 - Nominal morphology (nouns, number and case, numerals, pronouns, derivation, etc.)
 - Verbal morphology (voice, TAM, participles, converbs, derivation, etc.)
 - Other parts of speech (adverbs, postpositions, conjunctions, particles, etc.)
 - Basic syntax
 - Translations from Tibetan
 - Lexicon
 - Characteristic Oirat lexemes
 - The influence of foreign languages (Tibetan, Chinese, Russian, Turkic, etc.)
- Case studies (Features of the language and orthography of Oirat documents in the collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences)
 - Mong. 130: Siddhi-tü köüriyin xouli (Oirat Tales of the Bewitched Corpse)
 - Mong. 131: Arban zügiyin ezen Geser boqdo xan arban tabun tolyotu Andulma<n> xani daruqsan touji orošiboi (Geser's Campaign Against Andulma)
 - Mong. 216 & 285: Xutuqtu biligiin činadu kürüqsen tasuluqči očir kemēkü yeke kölgöni sudur orošibo (Vajracchedikâ)
 - Mong. 221: Yertencüyin toli orošiboi (The Mirror of the World)
 - Mong. 284: Geser xāni sang orošibo (Incense-Offering to Geser)
 - Mong. 299: Kündü ɣartai Sabariyin bülöq (Ĵangɣar: The Chapter of Sabar, The Heavy-Handed)
 - Mong. 313: Xutuq-tu yeke toniluqsan züq-tü delgereqsen yeke külgüni sudur orošibo (Thar-pa čhen-po)

A projekt értékelése és a további lehetőségek

A kutatási projekt alapvetően sikeresnek tekinthető, a kitűzött céljait elérte és megvalósította, noha egyes részletek kivitelezése a külső körülmények (utazási korlátok) miatt hátrányt szenvedett. A nyelvi kutatások, illetve a szövegtörzs tartalmi (népköltészeti, vallási és hiedelemvilági, stb.) elemzése hasznos ismeretekkel bővítette az ojrát írásbeliségről, írott nyelvről és szellemi műveltségről rendelkezésre álló ismereteket. A kutatási eredmények számos konferencián kerültek bemutatásra, s mind a kutatás forrásai (forráskiadás) és eredményei megjelentek nyomtatott publikációkban is, illetve több publikáció (tanulmányok, egy kisebb és két nagyobb monográfia) közzététele folyamatban van. A digitális szövegtörzs az alapot jelentő MTA gyűjtemény mellett további szövegekkel kiegészítve jó forrása további nyelvészeti kutatásoknak, de a szövegek tartalmi elemzése is folytatható további vizsgálati nézőpontok bevonásával.